

gačnih form in se izraža v drugačni sestavi, skladu in vsebini. Kar je za Partenon popolno uravnoteženje sil posameznih tektonskih delov v živem organizmu in njegove celote, to je v gotski katedrali podrejenost vseh podrobnosti samo enemu kipenju navzgor, kvišku, v nadzemski svet, a v baročni cerkvi razgibanost, nemir, slikovitost, velika kompozicija, ustvarjajoča z realističnimi sredstvi iluzijo nadrealnega sveta.

VI

*Arhitektura ter ostale tehnike in vrste umetnosti. —
Skupne črte plastike in slikarstva in njihovo sožitje z
arhitekturo. — Razlike med njimi.*

V celotnem umetnostnem ustvarjanju tvorijo arhitektonska dela nekaj okvir ostalih tehnik in umetnostnih vrst, a morebiti celo več, saj se v okviru arhitekture odigrava velik del vsega človeškega življenja. Saj arhitektura pomeni ne samo svetišča ter javne in zasebne palače in zgradbe, temveč tudi hiše, trge in ulice. Če so bili primeri iz zgodovine arhitekture v dosedanjih poglavjih izbrani edinole iz monumentalne in sakralne arhitekture, se je to zgodilo zato, ker se prav v njih najmočneje in najizraziteje razodevajo lastnosti individualnega in kolektivnega stila, na drugi strani pa tudi posamezne forme, njih funkcije in premembe, katere vplivajo nanje. Toda oblikovanje monumentalnih zgradb, ki daleč presega normo praktičnega stavbarstva, in sicer ne samo po svojih dimenzijah in namenih, katerim služi, ampak tudi po zavednem dojetju in sili umetnostnega izraza, se po svojih načelih vendarle od njega ne razlikuje. V njem vlada isto osnovno formalno in izrazno nagnjenje, ki je v nekem trenutku in v nekem središču značilno za njegove tvorne tendence v obsegu vse arhitekture. Razlika je edinole v tem, da dobivajo te tendence v monumentalnem dojetju povečan in skoordiniiran izraz v kompoziciji iz kristaliziranih form gmote in prostora. To pa zato, ker so v uporabni arhitekturi kakega kulturnega območja potencialno obsežene črte, ki se v monumentalni arhitekturi izpreminjajo v izrazito umetnino, a še natančneje povedano: da lahko postane vsak stavbarski izdelek, ki naj sam ob sebi služi samo uporabnim namenom, umetnina. To seveda ne velja samo za arhitekturo, temveč sploh za vsako tehniko in vsakovrstne izdelke človeških rok.

Vse te številne tehnike je mogoče dovesti do bližnjega sorodstva z načeli izrazitosti ene izmed dveh tehnik in možnosti oblikovanj form, ki obstajata izven arhitekture: kiparstva in slikarstva, pogostoma pa celo